

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Turistide alkoholi ostumaht 2009. aastal

Tallinn
Mai 2010

Tellija: EV Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Elmar Orro

Projektigrupi koosseis: Vilja Vähi, Pille Liivaaug

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
Eesti väliskülastajate arv ja struktuur	6
Alkoholi aktsiisid Soomes, Rootsis ja Eestis ja nende mõju hindadele.....	9
Turistide poolt kaasa ostetud alkohol	12
Turistide eelistatud alkoholibrändid	19
Kokkuvõte.....	28

Sissejuhatus

Käesolev uuring on valminud EV Põllumajandusministeeriumi tellimusel.

Töö **eesmärgiks** on hinnata välisturistide poolt ostetud alkoholsete jookide mahtu ja ise-loomustada selle muutumist Eestis. Kooskõlastatult tellijaga olid töö ülesanneteks:

- leida kui suure osa moodustavad turistide kaasaostud alkoholi müügikäibest ja tarbimisest;
- kuidas on turistide alkoholsete jookide ostud ajas muutunud;
- millised on turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide brändid.

Töös on kasutatud EKI poolt läbi viidud alkoholikaupluste vaatlusi ja juhatajate küsitluse tulemusi, Eesti Statistikaameti majutuste statistikat, tollistatistikat, aktsiisimaksude laekumise statistikat, EAS Turismiarengukeskuse infomaterjale, aga samuti SoRad-i (Rootsi Alkoholi ja Narkootikumide Sotsiaaluuringute Keskus), Soome Statistikaameti, THL-i (Soome Tervishoiu ja Heaolu Amet), Valvira (Soome Tervise ja Heaolu Järelevalve Büroo) ja TNS Gallup OY tehtud alkoholsete jookide tarbimise ja turistide alkoholi sisseveo uuringuid. EKI viis kaupluste küsitluse läbi 2009. aasta oktoobris 14-s Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadama- piirkonna alkoholi- ja toidukaupluses intervjuude vormis.

Turistide alkoholi ostumaht 2009. aastal

Eesti väliskülastajate arv ja struktuur

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv jäi Eesti Statistikaameti andmetel 2009. aastal praktiliselt samale tasemele 2008. aastaga, vähenedes 5000 inimese võrra (-0,1%, tabel 1). Kokku külastas Eestit 4,08 mln inimest. Endiselt oli külastajaid kõige rohkem Soomest, kokku 2,4 mln inimest, mis moodustab kõikidest piiriületajatest 59%. Soomlaste reisirid Eestisse suurenesid 2009. aastal 4,8% ehk 109 tuhande inimese võrra. Piiri ületanud väliskülastajate arvu poolest olid järgmised Läti ja Venemaa, kust saabunute arv kasvas samuti: Lätist saabus 529 tuhat inimest (+1,2%) ja Venemaalt 427 tuhat inimest (+13,9%). Eestit külastanud Rootsi kodanike arv jääb statistika põhjal neljandale kohale. Vastupidiselt Soome ja Vene elanike piiriületustega, mis on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, on Rootsist saabunute arv 2007. aastast alates kahanenud. Eriti suur reisirijate vähenemine toimus 2009. aastal, kui Eestisse saabunud rootslaste arv langes 187 tuhande külastajani, mis on 32,7% madalam kui aasta varem. Eesti külastatavus vähenes ka ülejäänud riikidest.

Külastuste eesmärgiks on kõige enam Eestis puhkamine ja selle osatähtsus kõikidest reisiridest oli 61% . Ostmist põhitegevusena nimetanud välituristide osakaal oli 9,6% ja nende inimeste arv oli 2009. aastal kokku 390 tuhat. Ostuturistide arv kasvas aastaga 24 tuhande inimese võrra (+6,7%).

Eesti Statistikaameti andmetel majutati Eestis 2009. aastal kokku 1,38 mln väliskülastajat. Seda oli 3,6% vähem kui aasta tagasi ja nagu turistide üldarvigi, vähenes majutatud väliskülastajate arv enamikust vaatlusalustest riikidest. Ööbinud välituristide arv langes rohkem I poolaastal (-10%), teisel poolaastal ja eriti aasta lõpus ei olnud langus enam nii järsk. Lisaks turistide arvule on viimase aastaga langenud ka välituristide viibitud ööde arv ja seda 6,5%. Siiski on erandiks kaks naaberriiki - Soome ning Venemaa, kust saabunud majutatud turistide ja viibitud ööde arv suurenes. Majutatud Soome turistide arv kasvas 2009. aastal 3,2%. Nende Eestis viibimise kestus jäi praktiliselt 2008. aasta tasemele (kasv 0,02%). Seejuures soomlaste ööbimiste arv I poolaastal vähenes, kuid II poolaastal kasvas võrreldes 2008. aasta sama perioodiga. Ostueesmärgiga Soome turistide suurem arv ja nende pikem kohapeal viibimine mõjutas suuresti alkoholi kaubandust Tallinnas ja Eestis üldse.

Soomlaste ööbimiseelistused on muutunud ka regionaalselt – kui alates 2004. aastast on ööbimiste arv järjest vähenenud, siis Tallinnas on see paaril viimasel aastal kasvanud, saavutades 2009. aastal sama kõrge taseme, nagu oli rekordilisel 2004. aastal (joonis 1). Väljaspool Tallinna on seevastu soomlaste ööbimiste arv võrreldes varasemaga kahanenud, mis tuleneb Pärnu ja Harju maakonna ning mõnevõrra ka Saare maakonna populaarsuse vähenemisest.

Tabel 1

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv
(tuh inimest, piiriületus elukohariigi alusel)

	2005	2006	2007**	2008**	2009**	Muutus 2009/ 2008, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku*	4300*	4200*	3515	4087	4082	-0,1
Soomest	2000*	1850*	1763	2289	2398	4,8
Lätist	531	523	529	1,2
Venemaalt	303	375	427	13,9
Rootsist	250*	240*	283	278	187	-32,7
Leedust	108	108	97	-10,2
Muu riik			528	514	443	-13,8
Majutatud väliskülastajate arv	1453	1427	1379	1433	1381	-3,6
sellest Soomest	799	749	707	728	751	3,2
Venemaalt	53	67	56	82	94	14,6
Rootsist	108	106	90	86	78	-9,3
Saksamaalt	109	90	87	92	76	-17,4
Lätist	51	66	75	80	68	-15,0
Norra	41	49	56	47	41	-12,8
Suurbritanniast	63	61	56	47	33	-29,8
Leedust	25	30	36	41	33	-19,5
Itaaliast	27	27	25	26	20	-23,1
Prantsusmaalt	17	17	18	18	17	-5,6
USA-st	20	20	22	19	16	-15,8

*Peale Eesti liitumist EL-iga ei peetud piiriületuste statistikat liikmesriikide kodanike kohta 2004.-2006. aastatel, mil piiriületuste hinnangud on tehtud EKI poolt Soome ja Rootsi reise statistika ning SA Eesti majutusstatistika alusel.

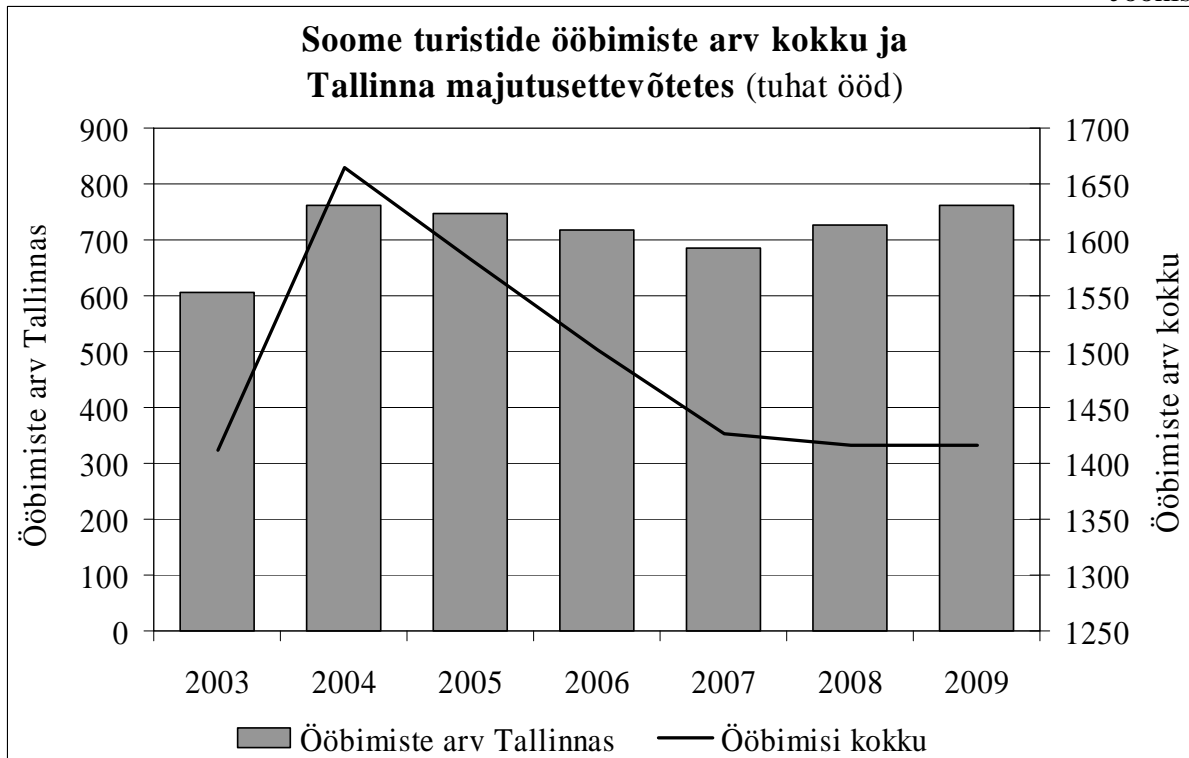
**alates 2007. aastast SA piiriületuste statistika.

Allikas: SA, EKI arvutused

Venemaa tõusis majutatud turistide arvukuselt Eestis teisele kohale Soome järel, olles veel 2008. aastal neljandal kohal Saksamaa ja Rootsi järel. Majutatud Venemaa turistide arv kasvas 14,6% ja nende veedetud ööde arv 11%. Neid kasvunumbreid mõjutasid oluliselt aastavahetuse reise hüpplised kasvud jaanuaris. Lisaks Tallinnale on Venemaa turistide sihtkohaks ka Kirde-Eesti.

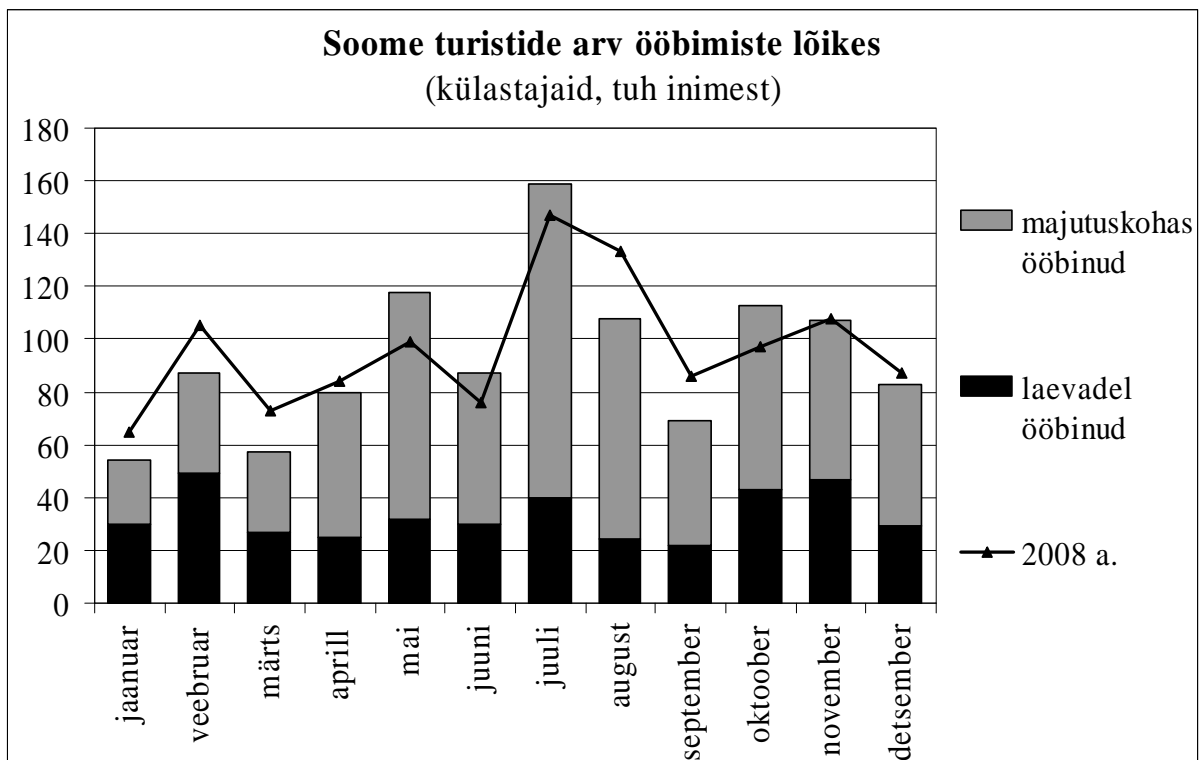
Kui Eestit külastanud rootslaste koguarv kahanes 2009. aastal drastiliselt (-32,7%), siis majutuste arv langes vähem (-9,3%). Siiski on majutatud rootslaste arv viimastel aastatel järjekindlalt vähenenud. Rootsist tulijate arv langes eriti 2009 aasta I kvartalis, olles vaid 41% sama perioodi tasemest 2008. aastal. Ebaharilikult väikeseks jäi rootslaste külastus ka suvekuudel, hakates alles IV kvartalis taastuma tavapärasel määral.

Joonis 1

Allikas: Statistikaamet

Joonis 2

Allikas: Soome Statistikaamet

Soome Statistikaameti andmetel ööbis Eesti majutusasutustes 2009. aastal 724 tuh soomlast, mis on Eesti hinnangust pisut madalam (-3,6%). Vastupidiselt Eesti statistikale näitab Soome statistika, et majutusasutustes majutatud soomlaste arv vähenes aastaga (-0,6%). Samas on nende hinnangul ööbinud laevades 398 tuh soomlast (joonis 2).

Soome Statistikaameti andmete põhjal jäi ööbinud turistide külastuste arv väiksemaks I kvartalis võrreldes eelmise aastaga, seejärel turistide arv suurenes, kuid langes augustis-septembris taas allapoole 2008. aasta taset.

Soomest saabuvad turistid põhiliselt laevadega. Helsingi Sadama andmetel tehti 2009. aastal laevadega Eestisse ja tagasi kokku 6,4 mln reisi¹. Soomlaste osakaal Tallinna ja Helsingi vahelistel laevadel on ligikaudu 64%.

Alkoholi aktsiisid Soomes, Rootsis ja Eestis ja nende mõju hindadele

Alkoholsete jookide hinda mõjutab otseselt aktsiisimaks. Nii nagu Skandinaaviamaaades tavaks, on Soomes ja Rootsis alkohol aktsiisiga maksustatud kõrgemalt kui mujal Euroopas. Kange alkoholi aktsiisimaks on Rootsis omakorda märkimisväärselt kõrgem kui Soomes, ölle aktsiis on aga Soomes suurem kui Rootsis. Õlle aktsiis on Soomes üldse Euroopa kõrgeim. Võrreldes Eestiga oli 2009. aastal Soomes ölle aktsiisimäär üle viie korra ja Rootsis üle kolme korra kõrgem² (tabel 2 ja joonis 3).

Tabel 2

Eesti, Soome ja Rootsi alkoholi aktsiisimäärade võrdlus 2009. aastal

(kroonides)

Tootegrupp	Eesti	Soome			Rootsi		
	Aktsiis	Aktsiis	Vahe Eestiga (Eesti=100%)	Vahe Rootsiga (Rootsi=100%)	Aktsiis	Vahe Eestiga (Eesti=100%)	Vahe Soomega (Soome=100%)
Õlu*	76.67	406.81	531%	160%	255.04	333%	63%
Kange alkohol*	201.84	610.22	302%	79%	769.81	381%	126%
Vein ja kääritatud joogid üle 6%**	1040.50	4427.99	426%	134%	3313.95	318%	75%
Vahetoode (kuni 22% alkoholisisal- dusega joogid)**	2221.82	8887.27	400%	128%	6934.57	312%	78%

* etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris

** hektoliitri kohta

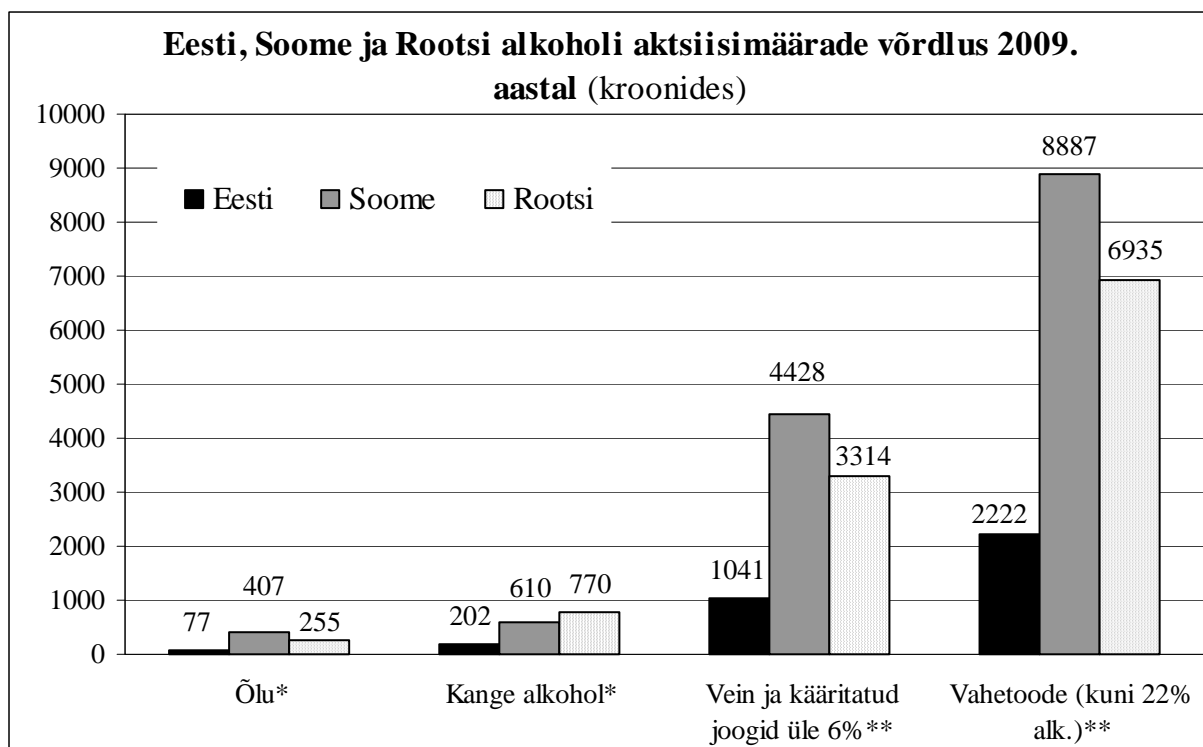
Allikad: Euroopa Komisjon; EKI

¹ www.portofhelsinki.fi

² European Commission, Excise duties alcoholic beverages 2009

Suurte aktsiisimäärade tõttu on Soomes ja Rootsis alkohoolsed joogid kallid ja see mõjutab väga tugevalt sealsete turistide alkoholiostu otsuseid Eestis.

Joonis 3

*etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris

**hektoliitri kohta

Allikas: Euroopa Komisjon

Euroopa Liidu laienemisega ja sellega seonduvate piirangute kadumisega 2004. aastal otsustas Soome vähendada alkoholi aktsiisimäära. Siiski on Soome asunud paaril viimasel aastal taas alkoholi aktsiiside suurendamise teele - 2008. aasta algusest suurenesid aktsiisimäärad 10% (õllel ja lahjal alkoholil) ja 15% (kangel alkoholil); 2009. aasta alguses suurendati aktsiise kõikidele alkoholsetele jookidele 10% ning sama aasta oktoobrist uuesti 10%. Seega on napilt kahe aastaga Soomes alkoholi aktsiisimäär suurenenud ligikaudu neljandiku võrra. Vaatamata sellele, et ka Eestis tõsteti alkoholiaktsiise 2008. aastal kaks korda (kokku ligikaudu 32%), ei ole suurusjärgud Soomega võrreldavad. Tabelis 3 on õlleaktsiisi näitel võrreldud Eesti ja Soome aktsiisimäärade suurust ja omavahelist erinevust aastatel 2007-2009.

Vahe Eesti ja Soome aktsiisimäärade vahel oli kõige väiksem 2008. aasta teises pooles, kuid 2009. aasta lõpuks kasvas vahe taas, olles suurem kui enne 2008. aastat. 2010. aasta jaanuarist tõsteti Eestis uuesti alkoholi aktsiisimäärasid (+10%), kuid sellegi poolest jäävad need Soome omadele kõvasti alla.

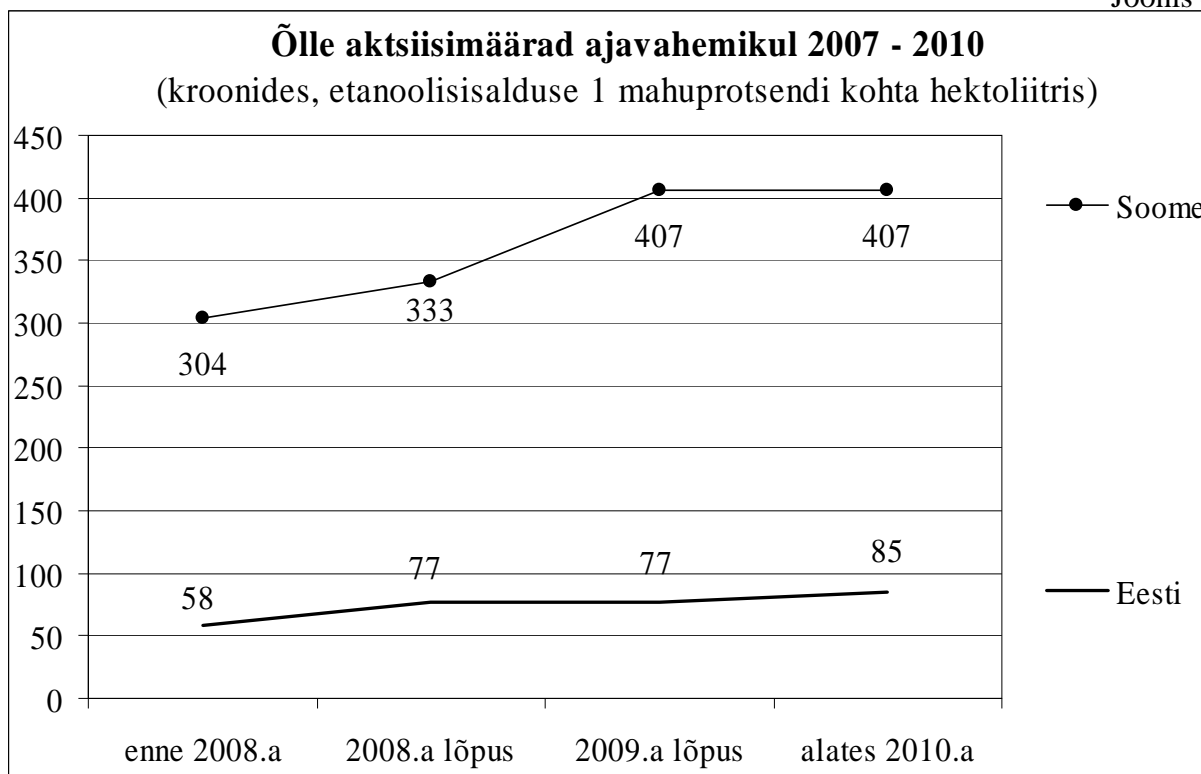
Eesti ja Soome õlleaktsiisimäärade dünaamika võrdlus
(kroonides, etanoolisisalduse ühe mahuprotsendi kohta hektoliitris)

	Õlleaktsiis			Vahe kordades		
	enne 2008.a	2008.a lõpus	2009.a lõpus	enne 2008.a	2008.a lõpus	2009.a lõpus
Eestis	57.89	76.67	76.67	5,2	4,3	5,3
Soomes	303.54	333.27	406.81			

Allikas: EKI

Eesti märgatavalt väiksemast aktsiisitasemest lähtuvalt kasvab aktsiisimäära nominaalväärtus aeglasemalt ja seetõttu on Soome ja Eesti alkoholiaktsiisi vahed kroonidesse arvestatult aina suurenenud (joonis 4). Aktsiisimaksud, eriti kui need on nii kõrged kui alkoholil Soomes, mõjutavad oluliselt kaupade jaemüügi hindu. Soome monopoolse alkoholimüüja Alko andmetel¹ on aktsiisimäära osa alkoholsete jookide jaehinnast vahemikus 28% (lahjemal alkoholil) kuni 61% (kangel alkoholil). Tingituna aktsiiside tõstmisest tõusid 2009. aastal Soomes alkoholsete jookide jaehinnad keskmiselt 6,2%². Eestis tõusis alkoholi jaemüügi hind samal ajal 5,5% ja kasvu mõjutas osaliselt 2008. aasta aktsiisimaksu tõus ning 2009. aasta 1. juulist 18%-lt 20%-le tõusnud käibemaks.

Joonis 4

Allikas: EKI

¹ Alco's Annual Report and Corporate Social Responsibility Report 2009

² Valvira, THL, Tilastokeskus

Näiteks maksis 2009. aasta lõpus 0,7-liitrine pudel 38-40%-st viina Helsingis keskmiselt 265.84 Eesti krooni (aasta varem 248.00 kr) ning pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-st heledat õlut 29.89 krooni (28.45 kr). Samal ajal maksis Tallinnas 0,7-liitrine pudel kohalikku viina keskmiselt 115.40 krooni ja pool liitrit õlut 12.50 krooni. Sellised hinnavahed on ka põhjuseks, miks valdav osa Soome turistide eelistab Eestist alkoholi kaasa osta. Lisaks hinnaeelisele on Eestis alkoholi kättesaadavus oluliselt parem kui Soomes (ja ka Rootsis). Seegi on üks põhjus miks põhjanaabrid Eestist alkoholi kaasa ostavad. Uuringud näitavad, et Soome turistid ostavad Eestist kaasa varasemast veelgi enam Soome enda tooteid, seda eriti praeguse majandusurutise ajal. Tallinna sadama piirkonna kauplused on täielikult orienteeritud Soome turistidele ja komplekteerivad oma müügivaliku ka sellest lähtuvalt.

Rootsis, erinevalt Soomest, on alkoholi aktsiisimäärad vähenenud. Võrreldes 2008. aastaga alanes aktsiis 2009. aastal kangel alkoholil 8,6%, õllel 4,7% ja veinil 0,3%. Sellegipoolest on kange alkoholi aktsiis Rootsis väga kõrge ja nii on ka kange alkohol kauplustes ka oluliselt kallim kui Eestis. Näiteks maksis 0,7-liitrine pudel 38-40%-st viina 2009. aasta lõpus Stockholmis keskmiselt 295.72 Eesti krooni (11% kallim kui Helsingis). Õlle hind ei ole Rootsis eriti palju kõrgem Eesti omast - 2009. aasta lõpus maksis pooleliitrine pudel 4,3-4,7%-st heledat õlut Stockholmis 13.93 Eesti krooni.

Turistide poolt kaasa ostetud alkohol

Turistide alkoholsete jookide kaasaostude mahu hindamiseks on kasutatud 2009. aasta oktoobris EKI poolt läbi viidud turismipiirkondade alkoholikaupluste spetsialistide ja juhatajate küsitluse tulemusi ning Statistikaameti andmeid Eestis majutatud ja piiri ületanud väliskülaliste kohta. Samuti on kasutatud Rootsis ja Soomes tehtud põhjalikke uuringuid elanikkonna alkoholitarbimisest¹, kus lisaks riikliku statistika andmetele tarbimise kohta on käsitletud ka välismaal tarbitud ja välismaalt kaasa toodud alkoholsete jookide osa nende maade elanike alkoholsete jookide tarbimises, aga ka salaalkoholi osakaalu. Suurema osa turistide poolt Eestist kaasa ostetud alkoholist ostsid soomlased ja rootslased.

Soomlased teevad oma alkoholiostud põhiliselt sadamapiirkonna, vanalinna ja kesklinna kauplustest ning laevadelt. EKI kaupluste küsitlustulemustest selgus, et Tallinna vana- ja kesklinna kauplustes on alkoholi ostvate välisturistide osakaal vähenenud, jäädes alla 50%. Mere puiestee äärsetes kauplustes moodustavad turistid ostjatest üle poole ja sadamapiirkonna kauplustes 95%-100%. Seega on soomlaste jaoks välja kujunenud kindlad alkoholi ostukohad. Osa sadamapiirkonna kauplustest arvasid, et soomlased ostsid 2009. aastal alkoholi (kohvritega) kaasa suuremas koguses kui aasta tagasi, kogused suurenesid eriti alates sügisest. Osades kauplustes jäid turistide ostud aastatagusele tasemele, osades vähenes.

¹ Den totala alkoholkonsumtionen i Sverige under 2009. SoRAD, Stockholms Universitet. 2010
Tilastokeskus, Suomalaisten matkailijoiden tupakan ja alkoholin tuonti ulkomaanmatkoilta 2004-2009
THL – Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos, Alkoholijuominen kulutus vuonna 2009.
Alkoholijuomien matkustajatuontiseuranta 2010. TNS Gallup OY.

Kaupluse spetsialistide küsitlus näitas, et Eestist kaasa ostetud lahjema alkoholi (siidri, *long-drink*'i, veini, aga ka õlle ja likööri) keskmised ostukogused turisti kohta suurenesid 2009. aastal võrreldes 2008. aastaga (tabel 4). Kesk- ja vanalinna kauplused märkisid, et enamuse neid kauplusi külastavaid turiste ostab 1-2 pudelit alkoholi, mida tihti tarbitakse Eestis viibimise ajal ja kodumaale ostetakse kaasa vaid suveniirpudeleid. Samuti arvati, et kesk- ja vanalinnas asuvaid kauplusi külastasid peamiselt ühe päeva Tallinnas viibivad kruisilaevade turistid, kes enamasti vaid vaatasid kaupa ja oste eriti ei sooritanud. Kaupluste hinnangul vähenesid aasta esimesel poolel turistide ostud seetõttu, et alkoholi hinnad püsisid kõrged, kuid teisest poolaastast hakkasid paljud kaupmehed hindu langetama ja seetõttu suurenes Eestis ja Põhjamaades müüdava alkoholi hinnavahe, mis soodustas ka läbimüüki. Kuna 1. oktoobril 2009 tõsteti Soomes alkoholiaktsiisi 10%, kergitas see sealseid hindu veelgi. Selle aktsiisitõusu tulemusena tõusis Soomes õlle hind keskmiselt 3,5%, veini hind 3% ja kange alkoholi hind 7%¹.

Tabel 4

Ühe konkreetset alkohoolset jooki ostva väliskülastaja keskmine ostukogus turismipiirkonna kauplustes (liitrites, pudelile märgitud alkoholisisaldusega)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Muutus 2009/2008 +/- %
Viin	1,2	3,0	2,5	2,5	2,0	1,7	1,7	0,0
Konjak/brändi	0,9	1,1	1,5	1,2	1,1	1,3	1,1	-15,4
Liköör	0,9	1,3	1,7	1,7	1,4	1,4	1,5	7,1
Õlu	12,6	21,6	18,4	10,9	6,3	6,3	6,5	3,2
Siider	...	12,1	11,3	6,8	5,2	4,7	5,7	21,3
<i>Long drink</i>	...	13,1	12,6	6,5	6,5	5,9	6,5	10,2
Vein	...	2,9	2,5	2,5	2,5	2,8	3,4	21,4

Allikas: EKI (alkoholikaupluse spetsialistide küsitlus)

Teatud Soome turistidest on välja kujunenud ostudele spetsialiseerunud püsikliendid, kes käivad Eestis regulaarselt alkoholi ostmas ja teevad seda korraga suuremates kogustes. Need turistid külastavad sagedamini sadama läheduses olevaid ostukohti, võrdlevad hindu kaupluste ja laevade vahel ning eelistavad osta soodsama hinnaga tooteid. Sadama territooriumil reisiterminalide lähedal asuvad ostukohad müüvad ka kõige suuremaid koguseid ning nende klientideks on 95-100% ulatuses soomlased. Neis kauplustes on müügil palju selliseid alkoholibrände, mida teistes kauplustes on harva näha (Taxi Vodka, Tapio Vodka, Ukko Vodka, Nostalgia Vodka).

Soomlased eelistavad Eestist osta lisaks meie toodetele ka Soome päritolu tooteid, eriti kui need on müügil soodushinnaga. 2009. aastal vähenes soomlaste ostudes Eesti tootjate *long drink*'ide ja siidrite osakaal. Mitme sadamapiirkonna kaupluse sortimendist need joogid

¹ Suomen Alkoholijuomakauppayhdistus

puudusid, samuti on Eestis toodetud *long-drink*'d muutunud kallimaks ja hinnavahe importtoodetega võrreldes on väike. Kuid üldiselt on kaupluste hinnangul *long-drink*'ide ja siidrite ostmine suurenenud. Ka Soome Statistikaameti andmed kinnitavad, et soomlaste seas on *long-drink*-ide populaarsus üldiselt kasvanud, kuid samal ajal juuakse siidrit vähem.

Soomlaste õlleostudes Eesti õlle osakaal suurenes. Senise turistide jaoks tuntuima Eesti tootja AS Saku Õlletehase õlled kõrvale on tõusnud ka AS A. Le Coq õlled - mõnes kaupluses täheldati isegi A. Le Coqi Premiumi eelistamist endisele liidri Saku Originaalile. Konjaki-brändi ja viski kaasaostmine kauplustest on jäänud aastatagusega enam-vähem samale tasemele või natuke vähenenud, sest need on joogid mida soomlased armastavad osta ka laevade sooduspakkumistelt. Nende toodete müügi kogused laevadel on peaaegu sama suured kui kauplustes kokku. Suurenenud on rummi populaarsus (Bacardi rumm leidis kõikides kauplustes äramainimist). Viinade osas on suurenenud odava Laua Viina populaarsus, mille tulemusena on vähenenud varasema lemmiku Viru Valge ostmine. Kallimaid margiviinaseid ostavad turistid mõõdukalt, tavaliselt ühe pudeli. Paljud Soome turistid ostavad kaasa Eesti marja-, kohvi- ning koorelikööri. Endiselt on populaarseim liköör Vana Tallinn.

Soomlased on hakanud kauplustest varasemast oluliselt rohkem veini ostma. Enamasti ostetakse pakiveine, mille sortiment oli sadamapiirkonna kauplustes võrreldes eelmise aastaga suurenenud. Suurenenud on ka vermuti populaarsus. Varasemast enam ostetakse ka odavaid vahuveine, mida kasutatakse kodus boolide valmistamiseks. Üldine tendents on, et soomlased on suurendanud lahja alkoholi ostmist võrreldes eelmise aastaga.

Alkoholikaupluste hinnangul on vähenenud kauplusi külastavate Rootsi turistide arv. See on ka mõistetav, sest Eestit külastanud Rootsi turistide üldarv on samuti oluliselt vähenenud. Rootslaste eelistused Eestist kaasaostetava alkoholi osas palju muutunud ei ole - endiselt ostetakse põhiliselt viskit, konjakit ja veine (sh vahuveine) ning importõlut, -siidrit ja *long drink*'e. Ka rootslaste puhul on iseloomulik oma riigi alkoholitoodete eelistamine. Lisaks eelistavad rootslased peamiselt tuntud rahvusvahelisi kaubamärke, Eesti päritolu alkoholitoodetesse suhtuvad nad ettevaatlikkusega. Endiselt eelistavad rootslased Vene ja Ukraina viinaseid, nende kvaliteeti peetakse teadlikumate turistide hinnanguil kõrgemaks kui Eesti viinadel. Rootslaste seas on populaarsed veel rumm ja džinn.

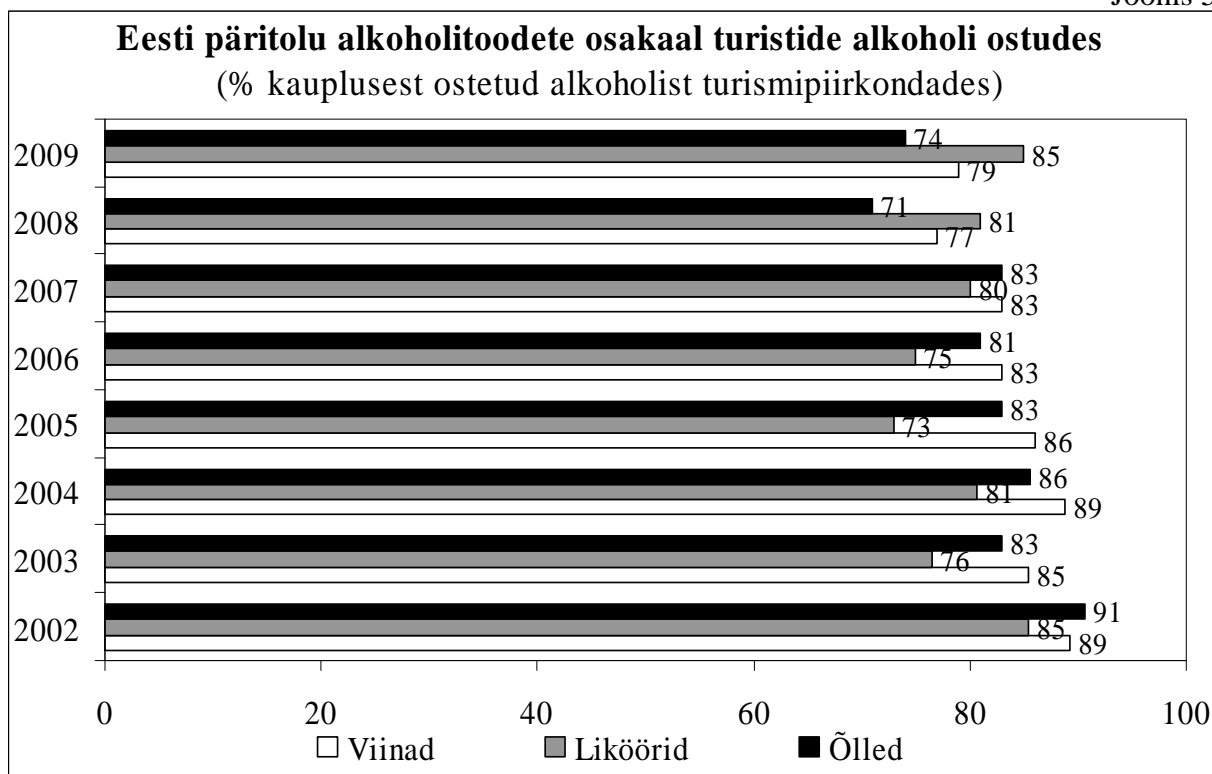
Vene turistide alkoholiostudes oli nii nagu varasematelgi aastatel esikohal Vana Tallinna liköörid, teisi Eesti alkoholimärke eriti ei teata. Palju osteti suveniirpudelites Eesti tooteid.

Alkoholikaupluste küsitlusest selgus, et 2009. aastal oli üldiselt Eesti viina, likööri ja õlled osakaal turistide vastavate tootegruppide kaasaostudes suurem kui aasta tagasi, kuid viina ja õlle puhul jäi see siiski madalamaks kui varasematel aastatel (joonis 5). Selle üheks põhjuseks on imporditud jookide sortimendi pidev laienemine eelnevatel aastatel ja samaaegselt müügiloleva Eesti päritolu alkoholsete jookide nimetuste vähenemine¹. Arvestades siiski, et kitseneva valiku tingimustes on eestimaiste alkoholitoodete osakaal tu-

¹Eesti alkoholitootjate konkurentsivõime, EKI, veebruar 2010

ristide ostudes kasvanud, on Eesti alkohoolsed joogid endiselt turistide silmis hinnatud ja konkurentsivõimelised ning kasvava populaarsusega.

Joonis 5

Allikas: EKI (alkoholi kaupluse spetsialistide küsitlus)

Eestit külastanud välisriikide kodanike **kulutused alkoholile kauplustes kasvasid** 2009. aastal võrreldes eelmise aastaga. Kulutuste kasv oli tingitud alkoholi hinnatõusust (alkoholi hinnad kasvasid Eestis 2009. aastal 5,5%) ja keskmise ostukoguse suurenemisest turisti kohta (tabel 4).

Eesti Statistikaameti poolt läbiviidud väliskülastajate uuringu tulemusel **kulutas üks välisturist 2009. aastal alkoholsete jookide kaasaostmisele kauplustest keskmiselt 252 krooni**. See moodustas 9,8% välisturisti kogukulutustest Eestis. Kui talveperioodil turistide üldkulutused vähenevad (odavam majutus jms.), siis alkoholiostudele kulutab turist talvel rohkem – küsitluse andmetel moodustas siis välisturisti alkoholikulu kõigist kuludest keskmiselt 14,2% (300 krooni).

Nagu varasematel aastatel, teostasid põhilise osa turistide alkoholiostudest Soome kodanikud. See on ka põhjendatud, sest soomlaste osakaal Eestit külastanud välisturistidest on üle poole ja sealhulgas on soomlaste reisieesmärgiks tihti alkoholi- või üldisem ostuturism. Soome turist kulutas Eesti Statistikaameti küsitlustulemuse põhjal alkoholiostudeks keskmiselt 496 krooni. Sealhulgas kulutasid ühepäevased kruisituristid aastas alkoholile keskmiselt 616 krooni. Soome turisti alkoholikulutuste osakaal võrreldes kogukuludega on keskmisest palju

kõrgem, ulatudes 23,8%. Seda näitajat mõjutabki kõige enam kruisituristide suhteliselt kõrge alkoholikulude tase (puuduvad muud kulutused nagu majutus jms.).

Eestit külastanud soomlased ostsid endiselt valdavalt Eesti või Soome päritolu alkoholiseid jooke. Turistide poolt kauplustest ja laevadest ostetud ning kokku tarbitud alkoholsete jookide kogused on toodud tabelis 5.

Tabel 5

Turistide poolt kaasaostetud alkoholsete jookide kogused (miljon liitrit)

	2004	2005	2006	2007	2008*	2009	'09/'08 +/- %
KAUPLUSTEST							
Õlu	16,0	14,0	9,0	6,0	6,3	7,2	14,3
Kange alkohol	4,0	3,5	3,7	3,1	3,0	3,3	10,0
sellest viin	3,1	2,1	2,2	1,8	1,8	2,1	16,7
konjak, viski jt	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,0
liköörid	0,6	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	14,3
Vein	1,8	1,5	1,5	1,4	1,5	1,9	26,7
Lahjad alkoholised joogid	2,4	2,3	2,9	2,6	3,5	4,5	28,6
Kokku 100%-lises alkoholis	2,60	2,58	2,26	1,82	1,86	2,12	14,0
LAEVADELT							
Õlu	9,0	9,0	10,0	9,0	4,2	4,9	16,7
Kange alkohol	2,1	1,7	1,7	1,6	1,9	2,1	10,5
sellest viin	1,5	1,0	1,0	0,9	1,1	1,2	9,1
konjak, viski jt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0
liköörid	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,0
Vein	0,9	0,8	0,8	0,7	0,9	1,1	22,2
Lahjad alkoholised joogid	1,2	2,0	3,2	2,9	3,0	3,4	13,3
Kokku 100%-lises alkoholis	1,40	1,32	1,48	1,35	1,23	1,40	13,8
KOKKU KAUPLUSTES JA LAEVADELT							
Õlu	25,0	23,0	19,0	15,0	10,5	12,1	15,2
Kange alkohol	6,1	5,2	5,4	4,7	4,9	5,4	10,2
sellest viin	4,6	3,1	3,2	2,7	2,9	3,3	13,8
konjak, viski jt	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0
liköörid	0,9	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2	9,1
Vein	2,7	2,3	2,3	2,1	2,4	3,0	25,0
Lahjad alkoholised joogid	3,6	4,3	6,1	5,5	6,5	7,9	21,5
Kokku 100%-lises alkoholis	4,00	3,90	3,74	3,17	3,10	3,52	13,5

* korrigeeritud andmed

Allikas: EKI

Tabelis on korrigeeritud ka 2008. aasta andmeid, kuna need käesoleva töö tegemise käigus täpsustusid. Kauplustest ostetud õlle ja lahja alkoholi koguseid on võrreldes aastatagusega suurendatud ning laevadel tarbitud või kaasa ostetud õlle, kange alkoholi ja lahja alkoholi koguseid vähendatud.

2009. aastal kasvasid kõikide alkoholsete jookide tootegruppide turistide ostukogused, vaid konjaki ja viski kogused jäid samale tasemele eelmise aastaga. **Arvestatuna 100% alkoholisse ostsid välituristid 2009. aastal Eestist 3,52 mln liitrit alkoholi, mis on 13,5% rohkem kui eelmisel aastal.** Seejuures oli viina-, likööri-, veini ja lahja alkoholi kasvutempo kauplustes kõrgem kui laevadel. Laevadel on kauplustega võrreldes kasvanud kiiremini õlle müügitahet. Kaupluste alkoholimüük ümberarvestatuna 100%-ks alkoholiks, ületas laevade müüki ligi poolteist korda ja see suhe on olnud viimastel aastatel stabiilne. Kauplustest osteti suhteliselt enam likööri (67% likööriostudest) ja viina (64% viinaostudest). **2009. aastal müüdi kauplustes välituristidele 100%-ks alkoholiks ümber arvestatuna kokku 2,12 miljonit liitrit alkoholsete jooki. Seda on 14% rohkem kui eelmisel aastal.** Sellisele järeldusele viisid kaupluste küsitluste tulemusel selgunud välituristide keskmise ostetud alkoholikoguse suurenemine (tabel 4), kasvanud turistide arv, kes saabusid Eestisse laevadega ning võrdlused Põhjamaade uuringutega. Lisaks soomlastele, kes teevad suurema osa turistide alkoholiostudest, suurendasid läbimüüki teatud määral ka kruusilaevadega saanud turistid, kelle koguarv oli 2009. aastal rekordilised 419 tuhat inimest¹.

Ka laevadel tarbitud alkoholikogused olid 2009. aastal suuremad võrreldes 2008. aasta korrigeeritud andmetega. **Kogumüük laevadel oli 2009. aastal 100% alkoholi arvestuses 1,37 miljonit liitrit. See näitaja on 11,4% suurem kui aasta varem.** Tallinna Sadama andmetel läbis 2009. aastal sadamaid rekordiliselt 7,26 miljonit reisijat. EKI hinnangul külastas 2009. aastal laevadega Eestit 2,3 miljonit Soomest, Rootsist jm. Põhjamaalt pärit turisti, see on 12% rohkem kui aasta varem.

Tabel 6

Turistide poolt kaasa ostetud alkoholi kogus aastas 100%-lises alkoholisisalduses
(kauplustest ja laevadelt kokku)

	2004	2005	2006	2007	2008**	2009
Kokku mln liitrit	1,32	3,90	3,74	3,17	3,10	3,52
Liitrit 1 Eesti elaniku kohta	2,95	2,89	2,79	2,36	2,31	2,63

*ainult kauplustest, sest maksuvabast tsoonist (laevadelt) ostud Eesti siseturu mahus ei kajastunud

**korrigeeritud andmed

Allikas: EKI

¹ Allikas: Tallinna Sadam

Eesti elanike alkoholitarbimise hindamiseks tuleks turistide kaasaostud Eesti siseturumahust maha arvestada. 2009. aastal tuleks seetõttu alkoholsete jookide siseturu müügi mahust 100%-lise alkoholi arvestuses maha arvestada 3,52 mln liitrit ehk 2,63 liitrit kokku ühe Eesti elaniku kohta (tabel 6). Sellest 1,58 liitrit tuleb väliskülastajate kauplustest ostu arvelt ja 1,05 liitrit laevadelt ostu arvelt.

Turistide poolt Eesti toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholi küsitlusi ei ole EKI poolt paaril viimasel aastal läbi viidud. Viimati 2006. ja 2007. aastal toimunud turistide küsitluse¹ andmetel on turistide alkoholi tarbimine Eesti toitlustusettevõtetes absoluutalkoholi arvestuses üle kahe korra väiksem võrreldes kauplustest kaasaostetud kogustega. Et hinnata orienteeruvalt turistide alkoholitarbimise mahtu toitlustusasutustes, kasutas EKI 2006. ja 2007. aasta küsitluse andmeid ning modelleeris 2008. ja 2009. aasta turistide arvu ja selle struktuuri muutuste põhjal ligikaudsed tarbimismahud. Saadud ning tabelis 7 toodud tulemusi tuleb pidada väga ligikaudseteks.

Tabel 7

**Välituristide poolt Eesti toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholsete jookide kogused
2006.-2009. aastal**

	Kokku 100%- lises alkoholis	Pudelile märgitud alkoholisisaldusega				
		Viin	Teised kanged	Õlu	Vein	Lahjad
Kokku mln l						
2006	0,81	0,3	0,1	10,1	0,1	1,3
2007	0,74	0,4	0,2	10,6	0,1	2,3
2008	0,81	0,4	0,2	8,0	0,2	2,0
2009	0,85	0,5	0,2	8,0	0,2	2,0
Keskmiselt ühe Eesti elaniku kohta liitrites						
2006	0,60	0,19	0,10	7,50	0,07	0,94
2007	0,75	0,27	0,17	7,90	0,10	1,69
2008	0,60	0,30	0,15	5,97	0,15	1,49
2009	0,63	0,37	0,15	5,97	0,15	1,49

Allikas: EKI

Eeltoodud hinnangutest lähtuvalt tuleks Eestis 2009. aastal müüdnud alkoholikogusest **maha arvata välituristide poolt kaasa ostetud ja koha peal tarbitud alkohol kogumahuks 4,37 mln liitrit 100%-lises alkoholis ehk 3,26 liitrit ühe Eesti elaniku kohta** (tabel 8). Seega tarbivad välituristid kokku 25,4% Eestis müüdavast legaalsest alkoholist arvestatuna ühe elaniku kohta.

¹ Eesti toidu kuvand turistide seas (välituristide küsitlus), Tallinn 2007. Eesti Konjunktuuriinstituut. Intervjueeriti kokku 1001 väliskülastajat Tallinnas ja suuremates turismipiirkondades

Tabel 8

**Turistide poolt kaasa ostetud ja toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholi kogus kokku*
aastas 100%-lises alkoholis**

	2004	2005	2006	2007	2008**	2009
Kokku mln liitrit	1,32	3,90	4,54	4,17	3,91	4,37
Liitrit 1 Eesti elaniku kohta	2,95	2,89	3,39	3,11	2,92	3,26

* 2006-2009.aastal kaasaostud koos kohapeal tarbimisega, varasematel aastatel ainult kaasaostud.

**korrigeeritud andmed

Allikas: EKI

Turistide eelistatud alkoholibrändid

EKI poolt läbiviidud Tallinna kesk- ja vanalinna ning sadamapiirkonna alkoholikaupluste juhtide ja müüjate intervjuudest selgusid turistide alkoholi kaubamärgieelistused. Igas tootegrupis nimetati 3 enamostetud tootemarki ning jagati tähelepanekuid eri rahvusest ostuturistide käitumise kohta. Tulemused on toodud tabelis 9.

Tabel 9

**Turistide poolt enamostetud alkoholsete jookide tootemargid (3 enamnimetatu seas)
(% antud tootemarke nimetanud kauplustest)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Viin							
Saaremaa	100%	100%	93%	64%	71%	50%	50%
Laua Viin		7%	7%	7%	7%	43%	43%
Viru Valge	100%	100%	86%	86%	64%	57%	36%
Talu Viin			21%	21%	21%	14%	29%
Rõõmu Allikas					14%	14%	14%
Koskenkorva	29%	14%	14%	7%	7%	14%	14%
Nemiroff						14%	14%
Eesti Standard					50%	21%	7%
Svensk Vodka						14%	7%
Russky Standart	7%	7%	14%	14%	14%	7%	7%
Veskimeister					21%	14%	
Vodka Osobaja						14%	
Lahe Viin			7%	7%	7%	7%	
Stön		7%	7%	7%	7%	7%	
Vergi			7%	7%	7%		
Kapteni	21%	14%					
Liiwi	7%						
Hundijalavesi	43%	14%		7%			
Estonian Chistal Vodka	7%	14%		7%			
Y2K		29%		7%			

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Konjakid							
Larsen	62%	54%	62%	54%	31%	39%	39%
Remy Martin	8%	15%	23%	8%	23%	39%	39%
Meukow	46%	46%	15%	8%	31%	31%	31%
St Remy Napoleon brändi		38%	77%	39%	23%	23%	31%
Beloi Aist	38%	69%	15%	15%			31%
Hennessy	38%	31%	23%	31%	31%	23%	23%
Napoleon Courier	8%		23%	15%	23%	23%	23%
Gröstedts				23%	23%	23%	23%
Monnet Cognac	8%	8%			15%	15%	23%
Maxime Trijoe		23%			8%	31%	15%
Alita Brandy						15%	15%
Famouse Crouse		23%		8%	15%	8%	15%
Consul							15%
Henrik Brandy Pet			15%	15%	8%	15%	15%
Renault	8%	15%	15%	8%	8%	8%	8%
Gigri				8%	8%	8%	8%
Louis VX		8%	8%	8%		8%	8%
Crants		8%			8%	8%	
Scottish Leader		8%				8%	
Hardy			15%	15%	15%		
Red Label		15%			15%		
Ibis OX Brandy		8%	23%	8%	8%		
Chateau Montifaud	15%	8%					
Jack Daniels		8%					
Royal Edinburg		8%					
Marie XO		8%					
Old Thomas		8%					
Liköörid							
Vana Tallinn	93%	93%	79%	93%	100%	100%	100%
Marjaliköör	86%	86%	93%	93%	93%	100%	100%
Liviko Maasikaliköör			71%	71%	71%	71%	71%
Metsmaasika							43%
Jägermeister		14%	29%	36%	36%	36%	36%
Kohviliköör	29%	29%	50%	29%	29%	29%	29%
Bailyes	7%	-	7%	7%	21%	21%	21%
Kooreliköör		43%	14%	14%	14%	14%	14%
Koskenkorva Salmiakki		7%			14%	14%	14%
Kiiu Torn					7%	7%	14%
Kirsiliköör							14%
Astelpajuliköör					7%	7%	7%
Boyleys Pisang		7%			7%	21%	
Pirita						14%	

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Soome liköörid			14%	14%	14%	7%	
Minty	29%	14%	14%				
Amaretto	7%	7%	7%	7%			
Sambuka	7%	7%					
Brendaus	7%						
Õlled							
Saku Originaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	86%
A le Coq Premium	71%	71%	71%	57%	57%	36%	86%
Koff	50%	29%	57%	43%	50%	43%	43%
Karjala		14%	50%	21%	21	21%	21%
A le Coq Double Bock				7%	21	21%	21%
Saku Rock				14%	14	7%	14%
Lapin Kulta		7%	14%		14	14%	14%
A le Coq Special					14%	14%	14%
Frederik						14%	14%
Mariestad			7%	7%	7%	14%	7%
Tšehhi õlled	7%					36%	
Saku Tume	7%						

Allikas: EKI

Küsitlusest selgus, et turistide, sh soomlaste seas on endiselt populaarsed Eesti viinad. Lemmikmarkideks on endiselt Saaremaa Viin ja Viru Valge, kuid viimase osakaal ostudest on kõrgema hinna tõttu langenud. Seda ostavad turistid rohkem pudeli kaupa. Hulgi viina ostvad turistid on hakanud eelistama odavamaid marke, mida pakutakse sadama ümbruses olevates kauplus-ladudes. Nii on populaarseks muutunud Laua Viin ja Talu Viin. Kvaliteeti eelistavad turistid ostavad viina tihti pudeli kaupa, nt Soome Koskenkorva, Vene Russky Standart, Vodka Osobaja või Ukraina Mernaya Na Moloche, Nemiroff või Rootsi Svensk Vodka.

Konjakitest-brändidest ostsid turistid Eestist enam Larsenit, Remy Martini, Meukowit St Remy Napoleoni. Populaarsust on kasvatanud Belõi Aist, kuid vähenenud on huvi Maxime Trijoe vastu.

Likööridest on turistide seas läbi aastate olnud populaarsemad AS Liviko Vana Tallinn ja marjaliköörid. Vana Tallinna likööri ostavad meelsasti paljud turistid, eriti soomlased ja venelased. Marjalikööridest ostetakse meelsasti maasika- või metsmaasika likööre. Endiselt on välisküllastajate seas populaarne Jägermeister, Bailyes ning mitmed kodumaised või imporditud koore- ja kohviliköörid.

Turistide poolt Eestist kaasa ostetud **õlle** sortiment on üldiselt väike. Enamus küsitletud kauplusi nimetas kolme enamostetud kaubamärgi seas Saku Originaali, A. Le Coq Premiumi ja Koff'i. A. Le Coq õlled on viimase aastaga tuntust kogunud ja saanud sama populaarseks kui Saku Originaal. Nimetatud õlled olid praktiliselt kõigis vaadeldud kauplustes müügil.

Populaarsuselt järgmisteks turistide poolt kaasaostetavateks õlledeks oli A. Le Coq Double Bock, Karjala, Saku Rock, Lapin Kulta, A. Le Cpq Special ja Frederik. Tšehhi õlut kaupluste küsitluste järgi eriti ei osteta.

Long drink'idest osteti nii nagu ka möödunud aastal enam Soome toodangut Sinebrychoff ja Hartwall. Eesti toodetest kogus enim populaarsust A. Le Coq Gin. Vähemal määral ostetakse Saku Gin'i ja Liviko Cooler'eid.

Siidritest olid eelistatumad Upcider ja Golden Cap, ka siin on kohalike toodete populaarsus viimase aastaga vähenenud.

Veinide valik, mida turistid ostsid, oli väga lai. Ostetakse Hispaaniast, Tšiilist, Lõuna-Aafrikast, Austraaliast, Itaaliast jt veinimaadest pärit veine. Paljud turistid eelistavad keeratava korgiga veine. Soomlased ostavad palju odavamaid pakiveine, rootslased tihti kallimaid kvaliteetveine. Küllaltki palju ostavad turistid Eestist kaasa ka vahuveine.

Alkoholsete jookide tarbimisuuringutest Rootsis ja Soomes

Rootsis tehakse alkoholi tarbimisülevaateid kvartaalselt. Stockholmi Ülikooli juures asuva Rootsi Alkoholi- ja Narkootikumide Sotsiaaluuringute Keskuse (SoRAD) andmetel tarbiti seal 2009. aastal alkoholiseid jooke 100%-ks alkoholiks ümberarvestusena kokku 9,4 liitrit ühe täiskasvanud* elaniku kohta. See teeb ühe elaniku kohta ümberarvestatult 7,8 liitrit aastas**. Võrreldes 2008. aastaga vähenes tarbimine ühe täiskasvanud elaniku kohta absoluut-alkoholis 1%. Levinud määratluse kohaselt jaguneb Rootsi alkoholiturg registreeritud turuks ja registreerimata turuks. Esimesse kuuluvad spetsialiseeritud alkoholi kauplustest Systembolagetist soetatud ja restoranides tarbitud alkohol ning toidupoes ostetud lahjad õlled (nn rahvaõlu). Teise turuvaldkonda loetakse reisidelt kaostatoodud, salakaubana smugeldatud, kodus valmistatud või interneti kaudu soetatud alkohol.

Tabel 10

Alkoholi tarbimise struktuur Rootsi registreeritud ja registreerimata turul

Aasta	Tarbimine 100%-lises alkoholis, l/1 täiskasvanu kohta*	Tarbimine 100%-lises alkoholis, l/1 elaniku kohta	Osakaal kogutarbimisest, %			
			registreeritud turg	registreerimata turg		
				reisidelt toodud	kodus valmistatud	salaturg
2001	9,1	7,4	72	20	4	4
2002	9,9	8,1	70	19	5	6
2003	10,2	8,4	67	22	4	7
2004	10,5	8,7	62	26	4	8
2005	10,1	8,4	65	22	3	10
2006	9,7	8,1	69	19	3	9
2007	9,8	8,2	71	19	2	8
2008	9,5	7,9	74	18	2	6
2009	9,4	7,8	78	13	2	6

*isikud vanuses 15 aastat ja rohkem (Rootsi Statistikabüroo SCB andmetel 31.12.2009 seisuga 7,79 mln in.)

**Rootsi elanike arv seisuga 31.12.2009 oli 9,34 mljonit inimest; SCB

Allikad: SoRAD; EKI arvutus

Registreeritud alkoholi tarbimine on Rootsis viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, moodustades 2009. aastal 78% kogu alkoholi tarbimisest. Samal ajal on reisidelt kaasatoodud alkoholi osatähtsus langenud 13%-ni, eriti tugev langus toimus just 2009. aastal (ligi -28%-punkti).

Registreeritud alkoholituru osatähtsuse suurenemise taga on peamiselt Systembolagetist ostetud alkohol, mille kogused on viimastel aastatel stabiilselt kasvanud. 2009. aastal suurenesid alkoholipoodidest ostud Rootsis ligi 8% võrreldes aastatagusega. Ülejäänud registreeritud turu segmentid ei kasvanud vaid kahanesis: restoranides tarbimine -4% ja lahja rahvaõlle ostud toidukauplustest -3%.

Registreerimata alkoholituru kahanemist on kõige enam mõjutanud reisidelt kaasaostude vähenemine. Alkoholi kaasaostud on vähenenud alates 2005. aastast. Eriti märkimisväärne langus on toimunud 2009. aastal, kui reisidelt kaasatoodud alkoholi maht kahanes üle 25%. Selle üheks põhjuseks on rootslaste varasemast vähesem reisimine ja madalam tarbimismäär välismaal Rootsi krooni nõrgenemise tagajärjel.

Teistest Rootsi registreerimata alkoholituru segmentidest on vähenenud veel kodus valmistatud alkoholi tarbimine. Samas on kolm korda suurenenud alkoholi ostud internetist, kuid selle osatähtsus on väga väike ja ei avalda olulist mõju üldnäitajale.

Tabel 11

Alkoholsete jookide tarbimine Rootsis ostukohtade järgi
(100%-lises alkoholis l/1 täiskasvanud elanik*)

	2005	2006	2007	2008	2009	Muutus 2009/2008, +,- %
Systembolaget	4,92	5,08	5,33	5,39	5,81	7,8
Restoranid	0,96	0,96	1,00	0,99	0,94	-4,0
Rahvaõlu**	0,66	0,71	0,65	0,61	0,59	-3,3
Reisidelt toodud	2,28	1,89	1,85	1,69	1,26	-25,4
Salakaup	1,00	0,89	0,79	0,58	0,58	-0,0
Kodus valmistatud	0,30	0,23	0,20	0,18	0,16	-11,1
Internetist	0,04	0,04	0,03	0,01	0,03	300,0
Kokku	10,16	9,76	9,85	9,45	9,37	-0,8
sh kanged	2,60	2,44	2,38	2,05	2,07	1,0
vein	3,87	3,69	3,77	3,77	3,76	0,3
kange õlu	2,97	2,89	2,89	2,85	2,79	-2,1
rahvaõlu*	0,66	0,71	0,65	0,61	0,59	-3,3
siider jms	0,14	0,15	0,14	-6,7

*isikud vanuses 15 aastat ja rohkem (Rootsi Statistikabüroo SCB andmetel 31.12.2009 seisuga 7,79 mljonit)

** õlu alkoholisisaldusega 2,25-3,5% ja mida Rootsis tohib müüa tavalistes toidukauplustes üle 18-a vanustele inimestele

Allikas: SoRAD

Üldse oli Systembolagetist ostetud alkoholi osakaal rootslaste alkoholi kogutarbimisest 2009. aastal 62% (2008.a 57%) ning reisidelt kaasaostud alkoholil 13% (18%).

Kange alkoholi ja veini tarbimine suurenes Rootsisis 2009. aastal vastavalt 1,0% ja 0,3%. Kan-ge õlle, lahja õlle ja siidri ning teiste lahjade alkoholide tarbimine vähenes aastaga vastavalt 2,1%, 3,3% ja 6,7%.

Eesti reisidelt toovad rootslased kaasa valdavalt kangeid alkohoolseid jooke, sest kõrge akt-siisimaks teeb kange alkoholi Rootsisis ebaoproportsionaalselt kalliks võrreldes lahja alkoholi-ga. Eestist ostetakse peamiselt kaasa kvaliteetsemaid konjakeid, viskisid ja džinne. Palju toovad Rootsi turistid alkoholi sisse Taanist ja Saksamaalt. Kuna Lõuna-Rootsi transpordi-ühendus Taaniga on väga mugav ja tihe, siis tuuakse Taanist kaasa ka lahjemat alkoholi.

Tabel 12

Rootslaste reisidelt kaasa toodud jookide osakaal vastava joogi kogutarbimises (%)

Aasta	Piiritusjoogid	Vein	Õlu
2001	29	18	21
2002	27	18	19
2003	40	20	17
2004	44	21	23
2005	40	21	20
2006	38	19	17
2007	38	15	14
2008	38	12	14
2009	30	9	10

Allikas: SoRAD

Soome Statistikaameti andmeil on kahel viimasel aastal registreeritud alkoholi tarbimine ha-kanud kahanema, olles eelnevatel aastatel tõusnud (tabel 13). Aastal 2008 vähenes alkoholi registreeritud siseturumaht 1,2%, 2009. aastal 2,5%. Kõige enam on langenud siidri (-10,3%) ja kange alkoholi müük (-7,4%). Pisut on vähenenud õlle (-1,3%) ja alla 22%-liste piiritus-jookide (-2,2%) müük ning natuke kasvanud veinide müük (0,7%). Nii nagu eelmistel aasta-telgi, näitasid 2009. aastal kõige suuremat müügi kasvut *long drink'id*. Kokku oli Soomes registreeritud alkoholi tarbimine 2009. aastal 8,3 liitrit ühe elaniku kohta (100%-lises alko-holis), mis on 2,4% vähem kui 2008. aastal.

Registreeritud turul vähenes alkohoolsete jookide müük 2009. aastal Alko kauplustes 3,7%, kuid suurenes toiduainetekauplustes 0,3%, kus on müügil lahjemad õlled ja muud lahjad alkohoolsed joogid. Alkoholi jaemüük vähenes kokku 1,7%. Aastaga vähenes müük ka resto-ranides (-7%). Registreeritud turu müügist moodustas müük Alko kauplustes 42%, toiduaine-kauplustes 44% ning restoranides 14%.

Alko kauplusi oli Soomes 2009. aastal kokku 346 ning nende arv on pidevalt suurenenud, samal ajal väheneb nende toidukaupluste arv, kus on lubatud müüa lahjasid alkohoolseid jooke (tabel 14). Restoranidest suureneb aga nende hulk, kus serveeritakse kangeid alkohole ja väheneb ainult lahjasid jooke serveerivate restoranide arv.

Registreerimata alkoholi tarbimine oli 2009. aastal Soome Statistikaameti andmetel 1,9 liitrit elaniku kohta (100%-lises alkoholis) ehk jäi samale tasemele võrreldes aastatagusega (tabel 15). Siia alla kuuluvad reisidelt kaasa toodud kogused, välismaal tarbimine, kodus valmistatud ja salaturult ostetud alkohol. Seejuures on reisidelt kaasatoodud alkoholi osatähtsus registreerimata tarbimise suhtes tõusnud - kui veel 2003. aastal moodustas see 50%, siis nüüd on turistide poolt sisetoodava alkoholi osakaal registreerimata tarbimisest kasvanud 75%-ni.

Tabel 13

Alkoholsete jookide registreeritud tarbimine (müük) Soomes tootegrupiti

Tootegrupp	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Muutus 2009/2008, +/- %
Miljonites liitrites								
Kanged piiritusjoogid	28,4	33,5	34,7	35,7	35,9	34,1	31,6	-7,4
Alla 22% piiritusjoogid	4,4	5,0	4,9	4,7	4,6	4,6	4,5	-2,2
Veinid	51,1	50,7	52,4	54,8	58,3	59,5	59,9	0,7
Siidrid	54,4	52,6	54,0	57,4	59,7	57,3	51,4	-10,3
Long drink'id	26,1	25,3	25,6	30,4	37,3	42,5	47,4	11,5
Õlu	407,8	428,6	435,0	435,0	451,7	446,5	441,1	-1,3
Kokku 100%-lises	40,02	42,76	43,47	44,38	46,05	45,48	44,37	-2,5
Liitrites 1 elaniku kohta								
Kanged piiritusjoogid	5,4	6,4	6,6	6,8	6,8	6,4	5,9	-7,9
Alla 22% piiritusjoogid	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	-11,1
Veinid	9,8	9,7	10,0	10,4	11,0	11,2	11,2	0,0
Siidrid	10,4	10,0	10,3	10,9	11,3	10,8	9,6	-11,1
Long drink'id	5,0	4,8	4,9	5,8	7,0	8,0	8,9	11,3
Õlu	78,1	81,8	82,8	82,4	85,2	83,8	82,5	-1,6
Kokku 100%-lises	7,7	8,2	8,3	8,4	8,7	8,5	8,3	-2,4

Allikad: Valvira, THL, Soome Statistikaamet

Tabel 14

Alkoholsete jookide müügivõrk Soomes

	1995	2009	Muutus, +/-%	
			2009/1995	2009/2008
Alko kauplused	251	346	+38	+6
Alko jaotuslaod	...	122	...	-2
Toiduainetekauplused	8076	5947	-26	-2
Taluveinikauplused	...	40	...	-9
A- ja B-restoranid*	3492	6039	+73	+1
C-restoranid*	6053	2259	-63	-4
Restoranid kokku	9545	8298	-13	0

* A- ja B-restoranides tohib serveerida kangeid alkoholiseid jooke, C-restoranides kuni 4,7%-lisi alk. jooke.
Allikad: Valvira, THL, Soome Statistikaamet

Soomes uuritakse eraldi ka välisreisidelt kaasaostetud alkoholi koguseid. Vastavaid küsitlusi teeb lisaks Soome Statistikaametile ka monitooringuettevõtte **TNS Gallup OY**. Soome Statistikaameti andmetel suurenes reisidelt kaasa toodud alkoholi maht 2009. aastal 8%. Vaatamata sellele on Soomes alkoholsete jookide kogutarbimine 100%-lises alkoholis 2009. aastal langenud 10,2 liitri elaniku kohta ehk ligikaudu 1,9%. See on madalaim näitaja peale 2003. aastat ning selle peamiseks põhjuseks on tarbijaelistuste muutumine lahjema alkoholi kasuks (tabel 15).

Tabel 15

Alkoholsete jookide kogutarbimine Soomes
(100%-lises alkoholis, liitrit elaniku kohta)

	1995	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Muutus 2009/2008,%
Registreeritud turg	6,7	7,7	8,2	8,2	8,4	8,7	8,5	8,3	-2,4
Registreerimata turg	2,1	1,7	2,1	2,3	1,9	1,8	1,9	1,9	+0,0
Kokku	8,8	9,4	10,3	10,5	10,3	10,5	10,4	10,2	-1,9

Allikas: Valvira, THL, Soome Statistikaamet

Kuna Soome Statistikaameti ja TNS Gallupi küsitluse meetodikad üksteisega päris ei kattu, siis erinevad ka hinnangud maaletoodava alkoholi mahu kohta. EKI kasutas käesoleva uuringu tegemisel oma tulemuste võrdlemiseks mõlemaid Soome uuringuid, kuid et ametlikuks kasutamiseks on soovitatud TNS Gallupi andmed, vaatleme seda. TNS gallupi küsitlusest selgub, et 2009 aastal tõid soomlased reisidelt kaasa 62,7 miljonit liitrit alkoholiseid jooke, mis on 21,5% rohkem kui varasemal aastal (tabel 16).

Hinnangud elanike poolt maale toodud alkoholsete jookide koguste kohta
Soomes (mln liitrit, tootel märgitud kangusega)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Muutus 2009/2008, %
Õlu	37,8	34,6	25,2	21,8	20,7	26,3	27,0
Siider	4,4	5,7	4,3	5,9	5,5	6,5	18,0
<i>Long drink</i>	3,2	6,1	6,3	8,4	6,4	9,9	54,7
Vein	6,5	8,9	8,0	6,4	7,3	8,1	11,0
Alla 22% piiritusjogid	2,6	2,3	2,0	1,6	2,1	2,5	19,1
Kanged piiritusjogid	10,8	11,8	8,9	9,0	9,6	9,4	-2,0
Kokku	65,3	69,4	54,7	53,1	51,6	62,7	21,5

Allikas: TNS Gallup OY, www.valvira.fi

Alkoholsete jookide sissevedu on kasvanud kõikide tootegruppide lõikes peale kange alkoholi, mida toodi kaasa 2% vähem kui eelneval aastal. Kõige rohkem suurenesid reisidelt toodud *long-drink*'i ja õlle kogused (vastavalt 54,7% ja 27%). TNS Gallupi andmetel kasvasid Soome turistide alkoholiostud ka Eestist.

Kokkuvõte

Käesolev uuring on kaheksas EKI-s sel teemal ühtse, aga täiustuva metoodika alusel tehtud analüüs. Uuringu eesmärgiks on selgitada täpsemalt välja kui suure osakaalu moodustab turistide alkoholitarbimine Eesti alkoholiturust. Turistid tarbivad Eesti alkoholiturust olulise osa, ligi veerandi. Antud uuring proovib hinnata turistide ostumahtusid kauplustes, laevades ja toitlustusasutustes ning vaatleb lähemalt suurimate välituristidest tarbijate – soomlaste ja rootslaste alkoholitarbimist Eestis.

Eesti Statistikaameti andmetel külastas Eestit 2009. aastal 4,08 miljonit **väliskülastajat**, neist 59% olid pärit Soomest. Väliskülastajate arv vähenes 5000 inimese võrra ja jäi aastatagusega võrreldes praktiliselt samaks (-0,1%). Samal aastal majutati Eestis 1,38 mln turisti ning see arv vähenes aastaga 3,5%. Eestit külastanud majutatud turistide arv vähenes paljudest riikidest, sealhulgas Rootsist (-9,3%), Saksamaalt (-17,4%), Lätist (-15,0%), Norrast (-12,8%), Suurbritanniast (-29,8%), Leedust (-19,5%), Itaaliast (-23,1% ja USA-st (-15,8%). Majutuste arv kasvas aga soomlastel (3,2%) ja venelastel (14,6%). Soome Statistikaameti andmetel ööbib lisaks 16,5% Soome turistidest laevadel.

Tallinna vana- ja kesklinna kauplused näitasid turistide alkoholiostude vähenemist 2009. aastal võrreldes eelmise aastaga, enamuse sadamapiirkonna kauplustest hindas ostude püsivust varasema aasta tasemel, osades see suurenes.

Suurema osa väliskülastajate poolt Eestist kaasa ostetud alkoholsetest jookidest ostsid endiselt soomlased ja ka rootslased. Soomes ja Rootsis on alkoholile kehtestatud väga suured aktsiisimaksud, mis muudavad alkoholi jaehinnad kõrgeks. Olenevalt tootegrupist võivad alkoholi jaemüügi hinnad olla kolm kuni viis korda kõrgemad kui Eestis. Seejuures tõsteti Soomes aktsiisimäärasid 2009. aastal kaks korda, mille tulemusel alkoholi hinnad kallinesid 6,2% (Eestis kallines alkohol 2009. aastal 5,5%). Kõrged hinnad, alkoholi piirangutega kättesaadavus (alkohol müügil vaid erikauplustes) ning samas väga tihe ja suhteliselt soodne laevavahendus on nendeks teguriteks, mis soodustavad eriti soomlaste kaubaturismi Tallinnasse. Tallinna kaupluste hinnangul on alkoholi ostvate turistide keskmised ostukogused kasvanud ja kasvanud on ka alkoholi müük turistidele kauplustes kokku. Eriti on kasvanud lahjemate alkoholsete jookide – siidri, *long-drink*'i ja veini keskmised ostukogused turisti kohta. Samas kangema alkoholi ostukogused turisti kohta ei ole suurenenud, konjakil ja viskil on see isegi vähenenud. Kuigi 2009. aastal jäi välituristide arv samale tasemele 2009. aastaga, suurenes kaasaostetud alkoholi kogumaht. See oli tingitud Soome turistide arvu suurenemisest (+4,8%) ning ostueesmärgiga turismi osatähtsuse kasvamisest (+6,6%).

Turistid ostsid 2009. aastal alkoholi Eesti kauplustest kaasa 2,12 miljonit liitrit arvestatuna 100%-s alkoholisisalduses, mis on 14,0% enam kui 2008. aastal. Laevadelt ostsid turistid alkoholi või tarbisid seal kokku 1,40 miljonit liitrit 100%-s alkoholisisalduses (+13,8%). Kuigi kahel viimasel aastal ei ole läbi viidud küsitlusi välituristide alkoholitarbimisest toitlustusasutustes, on EKI hinnangul selle maht 0,85 miljonit liitrit 100%-s alkoholisisalduses. Kokku tarbisid turistid Eestis alkoholi või ostsid seda kaasa 4,37 miljonit liitrit 100%-s

alkoholis. Eesti elaniku alkoholitarbimise arvutamisel tuleb 2009. aasta siseturumüügist (17,18 mln liitrit) turistide osa 4,37 mln liitrit maha arvestada. Seega tarbivad välisturistid kokku 25,4% Eestis müüdavast legaalsest alkoholist.

Eestit külastanud välisriigi kodanik **kulutas keskmiselt alkoholiostudele 252 krooni**, mis moodustab 9,8% välisturisti kõikidest kulutustest. Sealhulgas kulutasid soomlased alkoholile keskmiselt 496 krooni, mis on 23,8% kogukuludest. Soomlaste suhteliselt kõrget alkoholikulutuste taset mõjutasid ühepäevaste kruisituristide kulud alkoholile, mis moodustasid nende kogukuludest 46,7%.

Uuringust selgus, et endiselt oli turistide poolt ostetuimaks **viinaks** AS Altia Eesti Saaremaa viin. Turistide seas jätkas suurt ostumenu odavam Laua Viin, mille populaarsus kasvas järsult 2008. aastal. Hästi osteti ka AS Liviko Viru Valget, kuid selle viina osatähtsus ostudest on viimastel aastatel aina vähenenud. **Konjakitest-brändidest** ostsid turistid Eestist kõige enam Larsenit, Remy Martini, Meukowit ja St Remy Napoleonit; populaarsust on kogunud jälle Belöi Aist. **Likööridest olid** turistide lemmikud juba mitmendat aastat AS Liviko Vana Tallinn ja marjaliköörid. Endiselt osteti sageli ka Jägermeisterit ja erinevaid Eesti ja imporditud koore- ning kohvilikööre. Turistide poolt ostetud **õlle** sortiment oli üsna väike - peamiselt osteti kaasa Saku Originaali ja A. Le Coq Premiumi, samuti Koffi ja Karjala õlut. A. Le Coq Premiumi ostsid välisturistid kaupluste hinnangul kaasa rohkem kui varasematel aastatel ja kaupluste hinnangul on see nüüd sama populaarne kui Saku Originaal. *Long drink*'idest osteti enam Sinebrychoffi ja Hartwalli, siidritest Upciderit ja Golden Cappi.

Lisaks EKI poolt kogutud andmetele kõrvutati käesolevas töös ka Soomes ja Rootsis läbi viidud uuringute tulemusi soomlaste ja rootslaste alkoholi tarbimise ja välismaalt kaasaostude kohta. Kuna alkoholi müüki ostjate sihtgruppide lõikes (näiteks turistidele) kusagil ametlikult ei registreerita, saab andmeid selle kohta koguda vaid küsitluste teel. Vastajate hinnangud jäävad alati ligikaudseteks ja subjektiivseteks ning need mõjutavad uuringu järeldusi. Seetõttu tuleb turistide alkoholi kaasaostusid ja kohapeal tarbitud koguseid arvestada hinnanguliselt. Mida põhjalikumad ja mitmekesisemad on uuringud, seda adekvaatsemad on hinnangud. Toimiv koostöö erinevate riikide uurijate vahel võimaldab samuti meetodikaid täpsustada ja saada võrdlusvõimalusi oma uuringute tulemustele.